

Beograd, 12. septembra 2013. godine

ZNAČAJ MATERIJALNIH USLOVA U OBLASTI ENERGETIKE ZA PROCES PRISTUPANJA EVROPSKOJ UNIJI

U javnosti, a čini se i među onima koji su se u ime građana preuzeli obaveze iz Ugovora o zajednici za energiju propušteno je pitanje ispunjavanja velikog broja uslova koje on predviđa, kao i kako se to (ne)ispunjavanje odražava na ekonomičnost i efikasnost investicija u oblasti energetike ali i na rast BDP-a i zaposlenosti, zaključeno je na javnoj raspravi povodom predstavljena novog predloga za javnu praktičnu politiku Istraživačkog foruma Evropskog pokreta u Srbiji pod nazivom „Pristupanje Srbije Evropskoj uniji – značaj materijalnih uslova u oblasti energetike“.

Otvarajući javnu raspravu na ovu temu, **Vlastimir Matejić**, predsednik Evropskog pokreta u Srbiji, naglasio je neophodnost bavljenja pitanjima energetike kako bi se došlo do promene razumevanja implikacija odnosa proizvodnje i potrošnje, posebno u oblasti energije. Pitanje uključivanja svih pozitivne promene u korist efikasnih novih rešenja problema energetike bio veći.

Obaveze koje proističu iz Ugovora o zajednici za energiju definisanih pomenutim ugovorima, jesu temelj i osnova za poboljšanje, ali samo mehaničko unošenje propisa u zakonodavni sistem neće doneti boljitak. Takođe, veoma je važan način na koji će ovi uslovi biti ispunjeni jer posledice mogu da imaju i suprotan efekat.

„Imamo šansu da, ukoliko ove propisesprovedemo na adekvatan način, obezbedimo temelj za rast BDP-a i zaposlenosti, ali se istovremeno mora imati u vidu opasnost da obaveze ispunimo tako da efekti i posledice budu negativne“, upozorio je autor studije, Aleksandar Kovačević i podsetio na studije koje su već pokazale moguće (negativne) posledice ispunjavanja ovih obaveza.

Pitanja na koja najpre treba odgovoriti kako bi se definisale smernice i pristup ovom problemu odnose se pre svega na to da li treba rekonstruisati ili graditi nove objekte, da li treba graditi nove objekte ili nedostatak energije nadoknađivati uvozom, koliko ima i da li uopšte ima smisla rekonstruisati istrošene objekte, kao i da li, u uslovima u kojima je ispunjavanje ekoloških standarda i propisa obavezno, a proizvođači ozbiljno čuvaju intelektualnu svojinu, možete da nabavite najnovije tehnologije. „Ukoliko ste javno preduzeće, vi to ne možete da učinite jer ste sistemom javnih nabavki upućeni na odabir najjeftinije ponude“, objasnio je Kovačević, dodajući da ovim Ugovorom Srbija ulazi na

zajedničko tržište Evropske unije, na kom, ukoliko želi da opstane, mora u najgorem slučaju da ispuni prosek država članica EU.

On je takođe podsetio da države u regionu, iako potpisnice Konvencije o Prekograničnim tokovima zagađenja, nisu potpisale protokole koji su preduslov implementacije obaveza. Ti protokoli direktno definišu ne samo prekogranične tokove zagađenja već i političke odnose sa zemljama susedima. Kovačević je kao primer naveo analizu koja je rađena za potrebe Svetske Banke a koja se tiče potencijalne izgradnje elektrane na lignit na Kosovu. Iako su tehnički svi uslovi ispunjeni što se tiče emisije kritičnih čestica iz dimnjaka elektrane, nije razmatrano pitanje širenja zagađenja na ostale države. Ovo je naročito bitno jer su zemlje na Balkanu teritorijalno male pa bi se mogući negativni efekti mogli proširiti na više njih.

Kovačević je istakao da sam Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju ojačava postojeće obaveze Ugovora, kao i da definiše i dodaje nove obaveze po pitanju energetike. U odnosu na jedno od pitanja koja se u ovoj oblasti postavljaju – pitanje rekonstrukcije postojećih ili izgradnja novih objekata, Kovačević smatra da Srbija mora da obrati pažnju na iskustva nekih zemalja u regionu kao i na realnu mogućnost rekonstrukcije istovrsnih objekata i ističe da **objekte, posebno one manjih kapaciteta zapravo i nema smisla rekonstruisati**, dok je situacija kada su u pitanju objekti velikih kapaciteta nešto drugačija.

neke investicione projekte.

U kontekstu promena u strukturi potrošnje i obaveza koje se tiču efikasnosti i korišćenja obnovljivih izvora energije, investitori izražavaju potrebu za jasnim informacijama o smeru promena i tome na koji način se oni mogu najbolje postaviti. Upravo neizvesni signali zaustavljaju velike investicije u energetici.

„Osnovni cilj energetske politike Srbije trebalo bi da bude naš sopstveni razvoj čiji je preduslov stvaranje dobrog investicionog okruženja koje će omogućiti investicije u nove objekte. Jasni signali potencijalnim investitorima jedno su od ključnih polazišta efektivne nacionalne energetske politike, a upravo ideja da je potrebno da se smanji nivo neizvesnosti na tržištu energetike je u pozadini ovog istraživanja“, istakao je Kovačević.

Na dalju izgradnju objekata utiče i jasno uočen **pad potrošnje energije kao i očekivanja da će se takav trend dalje nastaviti naročito imajući u vidu višak kapaciteta koji je karakterističan za Evropu**. Realna je mogućnost zamene proizvodnje uvozom što postavlja nova pitanja pred evropske investitore. Najnoviji je primer Hrvatske. U uslovima liberalizovanog tržišta i preduzeća koja mogu ponuditi energiju po nižim cenama domaća elektroprivreda se našla poziciji da mora da obara cenu svojih proizvoda i da eventualno obustavlja

„Ne možemo očekivati da će neko drugi to uraditi umesto nas, naročito ne administrativni mehanizam energetske zajednice. To je stvar koju jasno mora da uradi domaća uprava, a osim toga, mi danas imamo i novu definiciju Ministarstva energetike, razvoja i životne sredine koja uključuje dve nove komponente– razvoj i životna sredina. Simultano i komplementarno rešavanje ove tri okolnosti je izuzetno važno“,zaključio je Kovačević.

Ksenija Petovar, profesorka u penziji, podsetila je da je na podatke objavljene u studiji pod nazivom „Zaglavljani u prošlosti“ čiji je autor takođe Aleksandar Kovačević i koja je uz podršku Programa za razvoj Ujedinjenih Nacija objavljena 2003. godine. **Studija je pokazala direktnu povezanost između načina upotrebe energije, stanje životne sredine i siromaštva u Srbiji i Crnoj Gori. Zanimljivo je međutim da studija koja je bila izuzetno popularna na međunarodnom nivou, gotovo nezapažena u Srbiji.** Oslanjajući se podatke o **uticaju energetske neefikasnosti na obima mortaliteta tokom zimskih meseci**, Ksenija Petovar je ukazala na potrebu stvaranja akcionog plana koji bi se bavio pre svega bespravno izgrađenim objektima kojih ima više od milion u Srbiji kao i na moguće poreske olakšice za odgovorne subjekte koji racionalno troše energiju. Ideja bi valjalo da ide u smeru podsticanja ljudi da štede energiju kako se ne bi čitava politika svela na subvencionisanje cena uz ignorisanje onih koji najviše rasipaju energiju.

Naglasila je dugogodišnju neracionalnost koje se ogleda u prihvatanja projekata koji su energetske „rastrošni“, odnosno sistematski zanemarivanje kriterijuma energetske efikasnosti pri prihvatanju projekata. Tipičan primer je po njenom mišljenju zgrada Energoprojekta koja koristi 1% ukupne proizvodnje energije hidroelektrane Đerdap kada radi punim kapacitetom.

Ljubomir Aksentijević, posebni savetnik ministra energetike, razvoja i zaštite životne sredine, se složio da ima puno dilema i otvorenih pitanja ali da u svojevrsnom „ludilu“ koje karakteriše naš energetske sektor ipak postoji određeni sistem i logika.

„Postoje deformacije koje su institucionalno nasleđe i problemi sistemske, pseudopolitičke prirode“, rekao je Aksentijević.

Ipak, postoje konkretne akcije koje dokazuju da svest o potrebama i obavezama energetskog sektora u Srbiji jeste donekle razvijena i da nastavlja dalje da se razvija. Skrenuo je pažnju na aktuelnu javnu debatu „Strateški razvoj energetike Srbije do 2025. godine“ koja je pokrenuta od strane odbora za zaštitu životne sredine Narodne skupštine koja bi morala da posluži kao temelj za saradnju sa različitim subjektima na polju energetike. Istakao tri velika projekta koja se

sprovode u Srbiji: hidroelektranu „Kostolac 2“ i sprovođenje druge faze njene izgradnje, rudnik i termoelektrana Štavalj kao i rezervna hidroelektrana „Bistrica“. Investitori koji su angažovani na ovim projektima će po rečima Aksentijevića biti prijatno iznenađenje, a jednom od ta tri projekta biće angažovan i jedan od najvećih američkih fondova. Projekat Kolubara, Kostolac 2, sprovodi se iz sredstava kineskog kredita ali je uprkos tome u potpunosti prilagođen evropskim standardima, a značajan deo opreme će biti evropskog porekla.

Skupu su, osim članova i članica Istraživačkog foruma Evropskog pokreta u Srbiji, prisustvovali su predstavnici državnih institucija, diplomatskog kora, organizacija civilnog društva, medija, akademske i zainteresovane javnosti.

Istraživački forum predstavlja programsko telo Evropskog pokreta u Srbiji u okviru koga se sprovode sveobuhvatna i dubinska istraživanja i analize aktuelne situacije u procesu reformi, odnosno pišu i predstavljaju alternativni predlozi za javnu praktičnu politiku za efikasniju i efektivniju reformu u oblastima relevantnim za proces evropske integracije Srbije.

Rad Istraživačkog foruma Evropskog pokreta u Srbiji je podržan od strane „**Think Tank Fund**“ programa **Fondacija za otvoreno društvo**.

Videozapisa javne rasprave možete pogledati [ovde](#).

Izvor fotografija: www.mc.rs